

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БҮРЯАД АРАДАЙ ХУРАЛ

Бүгэдэ арадай сонин

1998
сентябриин
12

Намарай эхин
сагаан бишэн
нарын
22
гарагай 7
СУББОТО
№ 168 (20009)
Газетын сэн хэлсээтэ

1921 оной
декабриин
21-нээ гарана

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын Захиралта

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХОЁРДОХИ ЗАРЛАЛАЙ АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ ХОЁРДОХИ СЕССИ ЗАРЛАХА ТУХАЙ

Буряад Республикын хоёрдохи зарлалай Арадай Хуралай ээлжээтэ хоёрдохи сессие 1998 оной октябриин 12-то Улаан-Үдэдэ зарлаха.

Буряад Республикын

Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И. СЕМЕНОВ.

Улаан-Үдэ,
1998 оной сентябриин 9
№ 13-П.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХОЁРДОХИ ЗАРЛАЛАЙ АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОЁРДОХИ СЕССИИН ЗҮБЛЭХЭ ЗҮЙЛ (1998 оной ОКТАБРЬ)

1. Улаан-Үдэ хотын Краснофлотско һунгуулин 56-дахы округтоо Буряад Республикын Арадай Хуралай депутат Е.К.Ханхалаевай эрхэ түлөөлэгшүүдые болзорһоо урид болуула тухай.

Мандадуудай болон депутадуудай эгнэйн талаар, Буряад Республикын Арадай Хуралай комисси дурадхана.

Элидхэлшэ - В.Г.Котов, мандадуудай болон депутадуудай эгнэйн талаар Буряад Республикын Арадай Хуралай комиссийн түрүүлэгшэ.

2. Буряад Республикын Арадай Хуралай Регламентда хубилаатануудые, нэмэлтэнуудые оруула тухай.

Буряад Республикын Арадай Хуралай бүлэг депутадууд дурадхана.

Элидхэлшэ - Ц.Б.Батуев, Гүрэнэй байгуулалтын, нотагай өөһэдэн хүтэлбэрийн, хуули ёһоной талаар Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ.

3. Буряад Республикын Арадай Хуралай комитедэй бүридэлдэ зарим тэды хубилаатануудые оруула тухай.

Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадууд дурадхана.

Элидхэлшэ - М.И.Семенов, Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ.

4. Комитедүүдэ саг үргэлжэ түлөөлэгшүүгээр хүдэлдэг депутадуудай тоо тодорхойло тухай.

Дурадхагшад болон элидхэлшэ тодорхойло (редакцийн ажалагшад).

5. Буряад Республикын хоёрдохи зарлалай Арадай Хуралай Советэй гэшүүдэй дунгалта тухай.

Арадай Хуралай депутадууд дурадхана.

Элидхэлшэ - М.И.Семенов, Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ.

6. «Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадуудые гэдэргэнь бусааха гурим тухай» Буряад Республикын Хуули тухай (хоёрдохи уншалга).

Буряад Республикын Арадай Хуралай комитет дурадхана.

Элидхэлшэ - Ц.Б.Батуев, Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ.

7. «Буряад Республикын 1999 оной республиканска бюджет тухай» Буряад Республикын Хуули дурадхаха, хаража үзэхэ, баталха гурим тухай «Буряад Республикын Хуули тухай» Арадай Хуралай депутадууд дурадхана.

Элидхэлшэ - Б.Ц.Семенов, Бюджетэй, налогуудай, сан жасын болон банкуудай талаар Арадай Хуралай комитедэй

түрүүлэгшэ.

8. Буряад Республикын 1998 оной түрүүлэгшын хахад жэлэй республиканска бюджетые гүйсэхдэлгэ тухай тоосоон.

Правительство дурадхана. Элидхэлшэ - А.Ю.Налетов, Правительствоын Түрүүлэгшын орлогшо - финансын министр.

9. «Нуралсалай эмхи зургаануудай хэрэглэмжэдэ юридическэ нюурнуудһаа хуряагдааг суглаулбари тухай» «Буряад Республикын Хуулин хүсээ буураһаниие мэдэрхэ тухай» Буряад республикын Хуули тухай.

Правительство дурадхана. Элидхэлшэ - А.Ю.Налетов.

10. «Худалдаалгада ашагдааг налог тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.

Правительство дурадхана. Элидхэлшэ - А.Ю.Налетов.

11. «Эхэ, эсэггүй үлэһэн үншэн хүүгэдэй харууһа ба хангалта тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.

Правительство дурадхана. Элидхэлшэ - С.Д.Намсараев, нуралсалай болон эрдэм ухаанай министр.

12. «Буряад Республикада муниципальна алба хаалга тухай» «Буряад Республикын Хуулида хубилаатануудые, нэмэлтэнуудые оруула тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.

Правительство дурадхана. Элидхэлшэ - В.В.Хингелов, Гүрэнэй албанай, кадрова политикын болон нотагай захиргаануудтай хүдэлмэри эрхилэлгын комитедэй түрүүлэгшэ.

13. «Буряад Республикын муниципальна тушаалуудай реестр тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.

Правительство дурадхана. Элидхэлшэ - В.В.Хингелов.

14. «Буряад Республикада муниципальна бүридэлгэнүүдэй нотагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудта гүрэнэй зарим эрхэ түлөөлэгшүүдые олгохо гурим тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.

Правительство дурадхана. Элидхэлшэ - В.В.Хингелов.

15. «Буряад Республикын хүн зоние, газар дайдые байгаалиһаа болон техникэһээ эхитэй онсо сахардуу байдалнуудһаа хамгаалха тухай» Буряад Республикын Хуули тухай.

Правительство дурадхана. Элидхэлшэ - В.И.Шиников, Буряад Республикын Граждан оборонын болон онсо сахардуу байдалнуудтай талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ.

16. 1998-99 онуудай намар-

үбэлэй үедэхи хүдэлмэридэ дулаанай-элшэ хүсэһэй объектуудые, гэр байрын-коммунальна ажахые бэлдэлгэ тухай Правительствоын мэдээсэл.

Правительство дурадхана. Элидхэлшэ - В.В.Переляев, Правительствоын Түрүүлэгшын орлогшо - промышленностийн, энергетикын, худалдаа наймаанай министр.

17. Бюджетдээ гадуур гэр байра барилгын республиканска гүрэнэй «Жилинвест» жасын Уставые баталаага тухай.

Правительство дурадхана. Элидхэлшэ - С.М.Антонов, Барилгын, гэр байра барилгын талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ.

18. Бюджетдээ гадуур гэр байра барилгын Республикын гүрэнэй «Жилинвест» жасын бүридэлдэ хубилаатануудые оруула тухай.

Правительство дурадхана. Элидхэлшэ - С.М.Антонов.

19. Бюджетдээ гадуур республиканска гүрэнэй жасануудай бүридэлдэ хубилаатануудые оруула тухай.

Арадай Хуралай комитедүүд дурадхана.

20. Буряад Республикын Арадай Хуралай 1998 оной хоёрдохи хахад жэлэй хүдэлмэрийн түсбэ тухай.

Арадай Хуралай комитедүүд дурадхана.

Элидхэлшэ - В.В.Измайлов, Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо.

21. Буряад Республикын Арадай Хуралай мэдээсэлнүүдые хэблэхэ талаар редакцино коллегийн бүридэлые баталха тухай.

Элидхэлшэ - В.В.Измайлов.

22. Россин Федерацийн Президентэ Буряад Республикын Верховно Сүүдэй болон районно сүүдүүдэй судьянарые томилолгодо зүбшөөл үгэхэ тухай.

Буряад Республикын Верховно Сүүдэ дурадхана.

Элидхэлшэ - А.О.Хоринов, Буряад Республикын Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшэ.

23. Россин Федерацийн Президентэ Буряад Республикын Дээдын Арбитражна Сүүдэй судьянарые томилолгодо зүбшөөл үгэхэ тухай.

Буряад Республикын Дээдэ Арбитражна Сүүдэ дурадхана.

Элидхэлшэ - О.И.Вилак, Буряад Республикын Дээдын Арбитражна Сүүдэй Түрүүлэгшэ.

ЗАРЛИГ

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ДЭБИСХЭР ДЭЭРЭ ФОРС-МАЖОРНО ЭРХЭ БАЙДАЛ (УЕР) СОНОСХОХО ТУХАЙ

Буряад Республикын районуудай газар дайдын горигтой хубида гол мурэнүүдэй уһанай нюруугай дээшэлжэ, үерэй болоһон ушарһаа һүжэрһэн байгаалин гэнэ аюултай дашарамдуулан, Россин Федерацийн Онсо сахардуу байдалнуудай министерствын тодорхойлолгоор, арадай ажахыда, хүн зондо үзүүлэгдэһэн 200 миллион түхэригэй хохирол хараада абан, нигэжэ тогтооноб:

1. Форс-мажорно эрхэ байдал гэжэ тодорхойлолгодо зэргэтэй үерһөө уламжалһан Онсо сахардуу байдал Буряад Республикын бүхы дэбисхэр дээрэ соносхохо.

2. Форс-мажорно эрхэ байдалтай тохёолдоһон ушарһаа урда тээнэ баталһан урьһаламжын хэлсэһэнүүдээр болон найдуулгын хэлсэһэнүүдээр олзын хэрэг эрхилэлгын банкуудай үмэнэ абанан уялануудаа дүүргэхэ аргатай болоһонтойнь дашарамдуулан, Буряад Республикын Правительствоада хэлсэһэнүүдые 1999 оной хэмжээндэ һунааха.

3. Тус Зарлиг гар табигдаһан үдэрһөө хүсэндөө орохо.

Буряад Республикын Президент

А.В. ПОТАПОВ.

Улаан-Үдэ,
Правительствоын байшан
1998 оной сентябриин 7
№ 167

ХҮЛЭЭНЭЭР БАЙТАРНАЙ...

Республикын Правительствын дэргэдэхи тусхай штаб ургаса хурялгын асуудалнуудые зүбшэн хаража үзэбэ. Анхаралаа имагтал орооһо таряа хурялгада хандуулаа.

Мүнөө жэл ургаса хаа хаанай гайн. Тухайлхада, 350 мянган тонно орооһо таряан абтахаар хараалагдана. Хүдөө ажахын министерствын мэдээсэлэй ёһоор, хүдэлгэгдэхэ комбайнуудай тоо энэ хэмжээнэй ажал бөлүүлжэ шадаха аргатай.

Зүгөөр тоһо түлшэ болон запчастьнуудаар тэдэнэрые хангахань угаа хүшэр болоод байна гэжэ бодото байдал гэршэлнэ. Юуб гэхэдэ, эдэ хэрэглэмжэнүүдые кредитээр худалдан абахаар хэлсээ эдэе аюулы корпорацийтай үсөөхэн байгаа тухай.

Элидхэлшэ - В.В.Измайлов, Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо.

21. Буряад Республикын Арадай Хуралай мэдээсэлнүүдые хэблэхэ талаар редакцино коллегийн бүридэлые баталха тухай.

Элидхэлшэ - В.В.Измайлов.

22. Россин Федерацийн Президентэ Буряад Республикын Верховно Сүүдэй болон районно сүүдүүдэй судьянарые томилолгодо зүбшөөл үгэхэ тухай.

Буряад Республикын Верховно Сүүдэ дурадхана.

Элидхэлшэ - А.О.Хоринов, Буряад Республикын Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшэ.

23. Россин Федерацийн Президентэ Буряад Республикын Дээдын Арбитражна Сүүдэй судьянарые томилолгодо зүбшөөл үгэхэ тухай.

Буряад Республикын Дээдэ Арбитражна Сүүдэ дурадхана.

Элидхэлшэ - О.И.Вилак, Буряад Республикын Дээдын Арбитражна Сүүдэй Түрүүлэгшэ.

Энэхэн асуудалые шийд-

хэжэ байһаар болзорһоо гээгдэжэ, олонхи аймагууд техникын түлшэ, запчастьнуудгүй үлэшэхэнь. Хүлээхэ саг үнгэрөө. Таряа хадгалдаа орохо болзор тулажа ерээ.

Запчасть, түлшэ абахаар номологдоһон 15 млн. түхэригэйн оройдоо 7 миллиондо захил бөлүүлэгдээд байна. Тээд кредит, финансын ойлгосогүй үймөөнэй хандаралгын үедэ мүнөө гансахан Сбербанк тоосоо хэнэ, харин хүдөөгэйхидэй хандааг бусад банкууд ажалаа зогсоонхой. Удаарһан зон хохидолдо ороод, ямар аргаар дутуу юумэнүүдээ олохо, орооһо таряагаа хуряаха юм ааб даа?!

«Байкалфарм» акционернэ бүлгэмһөө архиинь товарна кредитээр абажа, хатуу харын хүсөөр ажалаа ябуулхамнай гү гэжэ штабай зүблөөндэ хабаадаһан нэгэнэй дурадхахада, ёгтолно гэжэ ханахадамни, бусадын энэ дурадхалые үнэн дээрэнэ дэмжэбэл. Үнэхөөрөөшье, ханаад үзэхэдэ, ондоо арга боломжонууд үсөөн болошонхой. Шамдаха хэрэгтэй ха юм. Юуб гэхэдэ, таряан зарим газарнуудта хэбтэжэ эхилээ, болзорһоо гээгдэхэнь аюултай.

Николай НАМСАРАЕВ.

ТОЛМИ

байхадань, би ехэтэ уяраа нэм. Правительствын гэшүүд гүнзэгы шаналалаа мэдүүлхэн бэшэг намда эльгээгээ бэлэй. Тиймэ гашуудалта мэдээ намда дуулгахыень Линг Римбүүшын нэрэ дээрэ тэрэ

Буддын шажан

захиргаанайхид юрэнхид дээрэ гушан таба хүрөөдүй хүнүүд юм. Энэниие би байр гээшэ гэжэ хананаб, юундэб гэхэдэ, Түбэд ороноймнай бэлигтэн лэ шиидхэхэ ёһотой болоно. Тэрээнхээ гадна урданай Түбэд орондо ехэ болоһон хүнүүд тэндэ юундэ боложо байһые гүйсээ

ХАРИ ГАЗАРТА ОЛДОҢОН ЭРХЭ СҮЛӨӨ

(ГЭГЭЭН ТҮРЭЛТЭ ДАЛАЙ-ЛАМЫН ВЕРЫНЬ БЭШЭНЭН НАМТАРНАА)

АМГАЛАН БАЙДАЛ ТОГТООХО ЭДЭХИ ҮҮСХЭЛ

Оршон үеын эрхэ байдалтай танилсаха хоёрдох болон гурбадахи комиссинууд 1980 оной май нарада Түбэд ошоо бэлэй. Тэдэ хоёрой нэгэнинь - залуушуулаа, нүгөөдэхинь эрдэм нуралсалай хүдэлмэрилэгшэдэй түлөөлэгшэдөө бүридэһэн байгаа. Залуушуулаа бүридэһэн комисси юундэ эльгээгдэб гэхэдэ, тэдэнэр нүбэлгэн ухаагаараа Түбэдгэхи байдалые хаража, мэдэжэ абаха, тоти мэргэнээр сэгнэхэ байха гэжэ хананагадан юм. Мүн Түбэдгэ залуушуулай байдал саашадаа хэр найжарха байнаб гэжэ багсаахад гээшэ тон шухала байгаа.

ЗАЛУУШУУЛАЙ КОМИССИНИ ХҮДЭЛМЭРЭЭ ДҮҮРГЭНГҮЙ БУСААНШЕ ХАЛАГАХААР ЮМ. Юун болооб гэхэдэ, Түбэд ошон залуушуулые түбэд зон тон халуунаар угтаа нэн ха. Түбэдүүд хэтэрмэ олоороо сугаржа, хари газарта бусагшадые амаршалһан, хитадуудай эзэмдэлгые буруушааһан үгэнүүдые хашхаралдахадань, Хитадай засагаархин комиссиин гэшүүдые түбэд арад түмэниие хитадуудай мэдэлдэ бү орогты гэжэ тухирһан ябадал үүдхээ гэжэ зэмэлээд, тус делегацие Түбэдһөө ябуулаа бэлэй. Иимэ юумэнэй болоһондо би үнэхөөрөө ханаагаа ехээр зобонһон хүм. Хитадууд «бодото баримтаһаа хургаал» абаха дурагүй, харин бодото баримтые отго тоохогүй зон байна гэжэ ойлгохоор байгаа нэн. Тэрэ делегацие Хитадай захиргаанай намнажа гаргагшань түбэд зоной сэдхэл мэдэрэлэй үндэр байһанда хитадуудай анхаралаа хандуулһые гэршэлнэ ха юм.

Миний дүү басаган Джецун Пемагай ударидаһан гурбадахи делегаци тэндэ үлэжэ, хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлхэ зүшөөл абажа шадаа нэн. Тус комиссиин 1980 оной октябрь нарада Дхарамсалаа бусажа ерэхэдэн, Түбэд орондо эрдэм нуралсалай ажал хэрэгүүд бага зэргэ

Росси гүрэнэй мүнөө үеын тогтууригүй байдалһаа боложо, үндэр түрэлтэ Далай ламын Росси, тэрэшэлэн Буряад орон заларха гэхэн буянта хэрэгыень Түбэдэй Парламентын болюулһан ушар бидэниие, мүн бүхы хүзэгтэниие ехэ голхоруулба. Манай «Буряад үнэн» газетын хуудаһануудта, «Дүхэригэймнай» (тусхай дугаарта Ц.Жимбиевэй "Хамба лама" гэхэн баримтата туужа барлагдаа бэлэй) нюуриундта үндэр түрэлтэ Далай ламын ажал ябуулгада, буддын шажанда зориулагдһан олон тоото материалнууд хэблэгдэхээр хараалагдаһан юм.

Голхоруулһан мэдээсэлэй абтаад байгааһые хаань, найн саг ерэхэ, үндэр түрэлтэ Далай ламамнай бүхы буряад зонтоёо уулзахаа ерэхэ байха гэжэ найдаад, урид бэлдэгдэһэн материалнуудаа уншагшадайнгаа анхаралда дурадханабди. Ажабайдал хубилгаха, найжаруулха хэрэгтэ залуу зоной үүргэ, харюусалга ехэ, мүн эхэ, эсэгдээ ханалгатай байхата буянтай гэжэ намтар соогоо Далай лама тодорхойлон байдаг юм.

найжарбашье, үнэн дээрэ хорин жэлэй туршада хангалтагүйгоор ябуулагдаа гэхэн тобшолол хэхээр байба. Хитадуудай эрдэм нуралсал эмхидхэхэ зорилго хадаа Түрүүлэгшэ Маогай хургаал заабаринуудые уншуулһан тухай «зэмтэ мэдэрнэ» гэжэ ошуулһан тулада түбэд үхибүүдтэ ном заадаг байгаа гэжэ элэрээ нэн.

Тус комиссиин элирүүлһэн баримтанууд дээрэһээ харахада, хитадуудай түбэд арадые дарлажа байһые, мүн түбэд зоной ажабайдалай дан ахир, үгытэй ядуу байһые гэршэлнэ. Үнгэрһэн хорин жэлэй туршада түбэд зоной тэсэжэ гараһан зоболон гашуудалтай сасуулхада, мүнөө үедэ тэдэнэй ажабайдалынь нилээд найжарашье хаань, Хитадай засагаархин түбэд зоние «гээгдэнги, барга бүдүүлэг, хатуу шэрүүн абари зантай зэрлиг» зон гэжэ тоолодог зангаараал байна бшуу.

Манай эжы саа гаригта дайрагдажа, балай удаанш үбшэлэнгүй, 1981 ондо нараа бэлэй. 1901 ондо түрэнэй эжымнай иимэ уга наһа наһалхадаа, яһалаа бэе найтай хүн ябаа гээшэ. Тиин хүндөөр үбшэлжэ, хэбтэрини боллоод, эгээн түрүүшынхиеэ хүнэй гарта оробо бшуу. Бүхы наһан соогоо юумэ хэнгүй миил нуужа шададаггүй нэн. Жэшээлхэдэ, өөрөө эртэшэ хүн байһан аад, зарасанараа

эртэ бодогты гэжэ нэгтэшые бааладаггүй, гарайнгаа гэмэлтэдшые байхада, өороо өөртөө сай шанажа уудаг бэлэй.

Эхэтээ хамта байһан Тэнзин Чойгьелдүүмни наһа барахаһаань нэгэ нара урта тээ: «Үхибүүдэйнгээ хэндэн эгээ ехэ дуртайибта?» гэжэ нурһан байгаа. Тэрэ өорыгөө нэрлүүлхэ гэжэ лаб хананан байгаа гэжэ би бодоноб. Эжымнай өорыень нэрлэнгүй, Лобсан Самтэндээ дуратайб гэжэ хэлээ нэн ха. Энээн тухай юундэ бэшэһэнби гэхэдэ, дүүгэйнгээ эхэлһээ иимэ юумэ асууһан тухайгаа хоорэхэдэн, би намайе нэрлэһэн байгаагүй юм аа гү гэжэ агшан зуура хананадхөө бэлэйб. Үшөө юундэ энээн тухай бэшэнэбиб гэхэдэ, эжынгээ наһа барахада, Лобсан Самтэн ори гансаараа яһыень барһан хубүүниинь болоно. Би өөрөө хэдэн хоног урта тээхэнэнь эжымнай ямар байһаб гэжэ гэртэнэ орожо, үзэжэ гараһан байһаб, харин наһа бараха үедэн би Бодхигайа хотодо байһаб.

ЭХЫНГЭЭ наһа бараһан тухай дуулахатайгаа адди, найн түрэлөө олохын тулада маани мэгзэм уншажа оробоб, тэрэ үедэ хажуудам байһан түбэд хүнүүд намтай хамта уншалсаба. Талын зон аад, иимэ найхан сэдхэлтэй

бэшэг эльгээгдэһэн байгаа. Теэд тэрэ бэшэгын, юундэшыеб, намда сэхэ барюулагдажа, ехэ зохидгүй юумэн болобо гээшэ. Тэрэ бэшэгые уншаад, би Линг Римбүүшэдэ үгэбэб. Тэрэнээ уншаад, Линг Римбүүшэ сэдхэлээ ехээр хүдэлгэн, хажуудам ерэхэ сэтэ аягүйрхэн толгойгоо һабардан байжа, намда хэлэбэ: «Энэ бэшэг би Танда баржуулха ёһотой байгааб, теэд Та намда дамжуулбат. Мүнөө би яаха болонобиб?» Линг Римбүүшын мэргэн хандажа байхые түрүүшынхиеэ хараа нэм.

ЭХЫНГЭЭ наһа бараһанда ехэтэ шаналаа бэлэйб. Он жэлүүдэй ошохо бүри сүлөөгүй ажалтай байһан дээрһээ би эжиттээ улам үсөөн харалсадаг болоһон байгааб. Тиибшые бидэ сэдхэл мэдэрэлээрэ тон адлинууд байһан хадаа эгээн дүтын, эгээн хайрата эжыгээ алдаһандаа би аймшагтай ехээр уйдаа, гашуудаа нэм, юрэнхыдөө үни удаан сагта хамта ябаһан дүтынгөө наһажаал хүнүүдэй тагаалал болохоодо, би ехэтэ хайрладаг, шаналдаг хүм. Теэд сагайнгаа ерэхэдэ, наһатай хүнүүд хойно хойноһоо энэ дэлхэйһээ халидаг лэ ха юм даа, табисуурнай тиймэ бшуу. Нүүлэй жэлүүдтэ дандаа залуу хүнүүд намтай хамта ажалладаг болонхой. Нэрээшые, манай засаг

дүүрэнээр ойлгожо шадахагүй байна. бшуу. Эгээ тиймэхээ залуу эдэбхитээ Түбэд оронойгоо ерээдүй тухай ханаата болохо, түбэд арадаа аша туһатай ажал ябуулха зэргэтэй. Эгээ тиймэхээ үхибүүдэйнгээ хожомойхине бодожо, Түбэд оройногто бээ даанхай байдал тогтоохын түлөө тэмсэл ябуулагдана, эгээ тиймэхээ залуу үгээн энэ тэмсэлые толгойло ёһотой ха юм.

1982 оной апрелин эхээр гурбан хүнһөө бүридэһэн делегаци Дхарамсалаһаа Түбэд ниидэжэ ошобо. Тэдэнэр Түбэдэйнгөө ерээдүй тухай хэлсээ хэхэ зорилготой байгаа. Энэдхэгтэ оршодог Правительствын зүлөөнэй үни урданай гэшүүн Джучен Тхубтен Намгел тус делегацие ударидаба. Тэрэнтэй хамта урдань минни туһалагша байһан, 1951 ондо Нгаво Нгаванг Джигмын оршуулагша ябаһан Пунцог Таши Такла, Түбэдэй Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Лоди Гьелцэн Гьяри гэгшэд ошолсоо нэн. Бээжэн хүрөөд байхадаа, тэдэнэр ханамжануудаа тодорхойлын тулада Хитадай засаг захиргаанай дээрэ ударидаһадтай уулзаһан байна.

Хэлсээнэй зүйлнүүдтэ иимэ асуудалнууд түбэдэйхидэй зүгһөө табигдаа гээбэ нэгэдэхээр, Түбэд оройн түүхын баримтануудые хараадаа абаха шухала. Түүхтэ үе сагуудага Түбэд орон ходоодо Хитадаа амьаран бээ даагаад байһан байна. «Арбан долоон зүйлһөө бүридэһэн хэлсээ» хитадууд баагаар баталхадаа, энэ баримтые халта мултэ дурдһан байна гэжэ манай делегацинхид хитадуудта хануулба. Хоёрдохор, Түбэдгэхи байдал найжары гэхэ мэтээр Хитадай засагаархин айхабтар ехээр зартунхаг тараагашье хаань, үнэн дээрэ түбэд арад ехэ муу байдалда байна гэжэ хэлсэндэ хабаадагша хитадуудта сэхэ мэдүүлээ нэн. Энэ баримтада үндэһэлэн, Хитад орон оршон үеын бодото байдалые мэдэрнэ асуудалнуудые шиидхэхэ шэнэ зам олохо ёһотой гэжэ дурадхаба...

Г.ЧИМИТОВЭЙ оршуула (1995 оной 4-дхи номерой «Байгал» журнаһаа абтаба).

37
33 гурба
Гурбан Я
Газар Д
Голойн
Ангар
Алтан у
Амшан
Алим х
Үгэ, Эгэ
Үргэн з
Үбгэр
Шулуун
Шэгэм
Жагар
Занган

Ботол
Улаанз
Булган
Хургы
Хурьга

Угхан
Ухан
Зөвлөн
Зөлдх

Наһата
Найра

Еһо со
Еһотой

АТОН
Хүндэ
Елена Ш
Хараад
дээрэ
Аюша
классай
хадаа,
шадга
шайртын
ШОНО
Хэжэн
Ороло

Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ

Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ

Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ

Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ

Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ

Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ

Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ

Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ

Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ

Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ

Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ

Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ

Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ

Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ
Гэр г
Гэргэ

Уншагшад аймнай туршалгануудһаа

ЗАНДАН-ЖУУДА ШҮТЭЭН

33 гуулай нууртай
Гурбан Ярууна - дэлгэр нютаг лэ.
Газар Дорнын Үндэр гэгдэгдэг
Голойн түшэг - алтан уула лэ.

ЭГЭТЫН ДАСАН

Эгээлэй нүхэдэй үүсхэлээр
Эхилжэл табигдаа үргөөмнай.
Июниин Сугандын зууршалгаар
Эгэтэдээл баталагдаа дасамнай.

Ёготой буряад бэшэ гүб?!

Улаан залаа хийдхүүлхэн,
Будан дулаан маагайттайб.

Утан шар бэлэмни
Ухван бээим орёонхой,
Зөөлэн дулаан гуталин
Зохидохон хүлдэм тааранхай.

Наһатай эжым оёһон
Найрайм хубсаһа харана

Ёһо соохоноо хубсалһан
Ёһотой буряад бэшэ гүбй!

АВТОРҲАА:
Хүндэтэ редакци! Танда
Елена Шоенова энэ дүрэ зураг
хараад, шүлэг зохёобо. Дүрэ

ГЭР БА ГЭРГЭН

Гэр гээшэ тууза хайшалһан
Гэргэн гээшэ тулгы носоһон
Гэр гээшэ хүн түрэлтэнэй үмэг

«ТҮРЭЛ ҺАЙХАН НЮТАГНАЙ
ТҮМЭН ЖЭЛЭЙ БУЯНТАЙ»

Манай орон дотор хэһше хадаа һанал бодолоо, баяраа, гомдол
гашуудалаа, хараһан үзэхэнөө ураг үгөөр дамжуула эрхэтэй.

Баяр ЖИГМЫТОВ.

ТҮРЭЛ НЮТАГНИ

Номто уулын хормойдо
Ногоороод сээсгэлэнэ
Нютагни,
Нютагни,

Бэрхэ даа хүбүүд, басагадни
Баян даа энхэ дэрэстэймни.
Талаар дүүрэн хонида,

Алтан дайдыем ундалуулан
һалбаруулан
Алдарта һайхан гол юм даа.

Энэ дайдаа, энэ голдо
Эхэ эсэгэмни наһаяа

Ая гангаар анхилан
һэбшээлһэн
Аажам Зэдэмни яагааше

ТЭНЭГ, СЭСЭН

Дуу гарадаггүй сэсэн
Тэнэг гэжэ ханагдаха,

Өөрыгоо магтаһан хүн
Тэнэгһээ нэгэ наһа аха,

Сэбэр болохо гэжэ
амаа жэмьдэг.

Турлааг элижэ байхадаа,
Бүрэгдэһе дутууб гэхэгүй.

Тэнэг хүн сэсэнэ дурегүй,
ногуу хүн элүүртэ дурегүй.

Тэнэг хүн
Шиидамһаа айдаг.

Хутага табингүй мяха эдихэ,
Хундага табингүй архи

Баян тэнэг хоёрой тэмдэг.
Эрхим тэнэг һамгаа

Дунда тэнэг бээ һайрхаха,
Адаг тэнэг арһан үмдөө

ЗЭДЫН ГОЛ

Зуун булагһаа эхи абанан,
Зуун горходһоо хүсэ олоһон,

Хугариин буряадуудай түүхэнээ

БВВ, УДАГАДАЙ ЭДИ ШЭДИ ТУРШАЛГА

Трескинэй Эрхүү губерниин
губернатор байхада, христос
шажантантай миссионернүүд

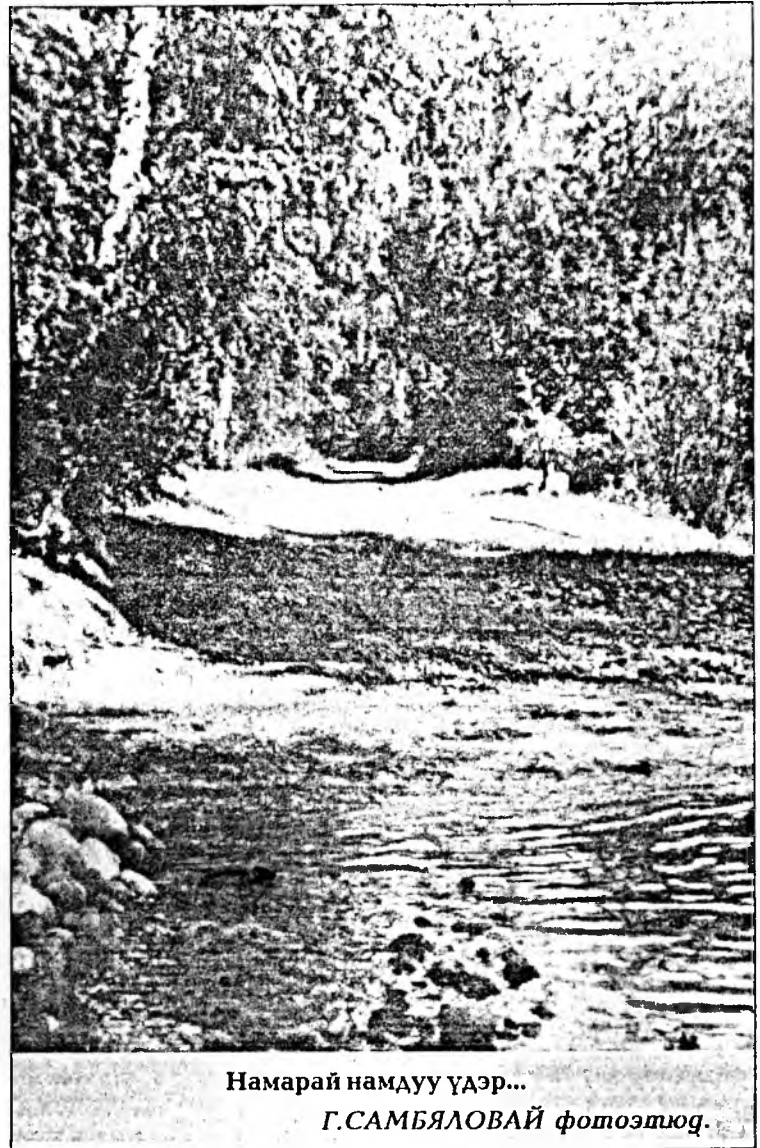
Тиихэдэнь буряадууд орол
хэлэ ехэ мэдэхгүй байһандаа
христос шажан тухай ехэ

суглуула ерүүлэгты гэжэ
захирба.
Тиихэдэнь Идэ голһоо хурдууд

байха» гэһэн юм. Булагд угай
Тэхээшхэ бөө, Түнхэнэй
Таһархай шотагай Итдахаа

шатаахаа гал руу оруулахдань,
тэдэнэрын эди шэдиэ
хүдэлгэжэ, онгоо оруулжа,

С.БАХЛАЕВ.

Намарай намдуу үдэр...
Г.САМБЯЛОВАЙ фотозлюг.

ХОЁР ҺАЙН МОРИН
МОНГОЛ АРАДАЙ УЛЫГЭР

Эртэ урда сагта холын газарта худалдагдан хоёр морин уг
нютагаа һанашоод, хариха гэжэ гүйлдэжэ ябатараа, нэгэ мориниинь

- Заа, залуудүүмни, замдаа һайн ябаад харяарай! Хүгшэн ахашни
одоо үхэхэ болобоб. Дүүмни, танигдаагүй замаар бү ябаарай!

- Ши юун морин гэшэ аад, боодолыг минь задалбаш. Минин нэгэ
баян айлай чинь байжа, та байтарынь эзэ мининь шамдал даан хурдан

- Угы, шоно гуай, та нимэ һайхан, нимэ томо эрэ байгаад,
туулмаг соо хэгдшөөд, амаа боолготой хэбтэйб гэжэ худалаар

Тиихэдэнь шоно: «Үнэн, би энэ туулмаг соо байгааб», - гэжэ
хэлэбэ. Туулай: "Эрхим шоно, та энэ туулманга яажа багтаха

Вера ТОКТОХОВА
оршуулба.

байгал шадарай нютагүүдта

ФАБРИКА "ДАЛЬБАРААЖАБА"

Загарайдахи Шэнэ-Бэрээнэй шубуунай фабрикийн продукци олондо мэдээжэ ааб даа. Үйлэдбэринь хүүлэй үедэ республикын Правительствын туһаламжаар хэльбэн шэнэлэгдээд, продукциин найжарагдамал зүйлнүүдэ худалдаанда фабрика эльгээжэ эхилбэ. Хэрбээ урдань эндэ хуушан технологиин хүдэлжэ байхада, сүүдхэдэ тахья бүхэн 18 граммаар шэгнүүриез

дээшэлүүдэг байгаа наа, харин мүнөө түрүү технологиин ашаар тэжээмэл шубуун 45 граммаар нэмэнэ. Түргэн зуурын тэжээбэри хадаа гаргаша багатай, зүгөөр ашаг үрэтэй. Түргэн эрьсээр олзо олохо арга боломжотой болобо гээнэ.

Загарайн шубуунай найн шанартай тарган мяхэ үгэ сэнгэй талаар дэлгүүртэ дурдахагдаһан эдэе хоолой бусад зүйлнүүдхэ хямда юм. Худалдаанда

ябуулагдахадаа, полиэтилен соо багсалагдана. Харахадашье зохид, худалдажал абаха дур татана.

Түрүүшын арбан тонно шубуунай мяхан ойро зуура хүрд гээд, дэлгүүрхэ далитай мэтэ, үгы болошоо. Сентябрь нарада 25 тонно мяхан худалдаанда гараха ёһотой.

Николай НАМСАРАЕВ.

ИРАГУУ ХООЛОЙ - ШЭХЭНЭЙ ШЭМЭГ

Сентябриин 16-да Бурядай гүрэнэй филармониин байшан соо Буряад Республикын арадай артистка, дуушадай уласхоорондын конкурснуудай лауреат, Мариинск театрай солистка Валентина Цыдыповагай концерт болохо.

Тус концертгэ сугларһан зон Вердиин, Пуччиниин, Понкьеллиин болон бусад хари гүрэнүүдэй мэдээжэ композиторнуудай оперонуудһаа аринууды, Россин суута композиторнууд болохо Чайковский, Римский-Корсаков, Рахманинов гэгшэдэй романснүүды бэлгитэй дуушанай ирагуу найхан хоолойгоороо хангиурдахы шагнал баясахат. Мүн лэ түрэл найхан буряад дуунууднай зэдэлхэ юм.

Дыжит МАРХАДДЕВА.

Түнхэнһөө мэдээсэнэ ҮХЭР МАЛДАА - ЭЛБЭГ ТЭЖЭЭЛ

Энэ жэл Түнхэнэй аймагта үер болоогүй. Тиймэһээ хүдөө ажахьһид үбһэ ехээр абаха аргатай. Мүнөө үедэ сабшалангай ехэнхи талмайнь сабшагданхай. «Сибиряк», «Мир», Туранай болон «Восточные Саяны» ажахьһиуд энэ жэл эгээл түрүүн үбһэндөө гараа. Хуушарһан оньһон техникэтэйшье наа, бороогой хаалта хээшье наа, ерэхэ үбэл үхэр малтэжээлгүй үлэхгүй.

БАРИЛГАШАДАЙ АМЖАЛТА

Аймагта һүүлшын жэлнүүдтэ Таһархайда соёлой – спортвна комплекс, Шанаа һууринда соёлой байшан, Тоородо стадион, Хэрэндэ прокуратурын байшан болон бусад барилганууд ашаглалгада тушаагдаа. «Агропромэнерго», «Агропроммехмонтаж», «Түнхэнэй РСУ» гэхэн эмхинүүдэй барилгашадай эрхим ажалыг тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Жэшээлбэл, «Түнхэнэй РСУ – гай» Р.Е.Тумасянай бригада больнична комплекс барюка байна. Мүн энэ намар Хэрэн һууринда бани баригдажа дууһаха.

Борис БАЛДАНОВ.

УСТЬ-ОРДЫН НОНИНУУДНАА

Байгша оной сентябрь нарада округтой захиргаанай толгойлогшын 1-дэхи орлогшоор Петр Владимирович Хахалов томилогдобо. Петр Владимирович округтой управлениин финалсын таһагай начальник байгаа, энэ уялгая орлогшын тушаалһаа гадуур мүн лэ дүүргэжэ байха болоно.

1954 онһоо буряад хэлэн дээрэ

гарадаг округсэй «Усть-Ордын үнэн» газетэ мүнөө үедэ хэблэгдэнгүй. Тус газетэ типографида ехэ үритэй болонхой.

Усть-Ордада сотово хэлхээ холбоо байгуулха тухай округтой захиргаан Эрхүүгэй «Байкалвестком» гэхэн предприятигай эндэ хая хөөрэлдөө

үнгэрлэбэ. Түб тосхон шаадарта уласхоорондын аэропорт баригдажа болохо гэжэ хараалан, энэ предприняти сотово хэлхээ холбоон тухай мэдүүлгэ оруулан байна. Хэды мүнгэн энээдэ гаргашалагдахаар хараалагдана гэжэ мүнөө үедэ тодорхойлогдоно.

Ешигма ЦЫБЕНОВА

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Ахамад редактор А. А. АНГАРХАЕВ РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Б.М.Ж.БАЛДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Г. Х. ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В. ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), А.Г.ЛУБСАНОВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Д.Д.СУНДАРОН, таһагуудыг даагшад: Н.Д.НАМСАРАЕВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Д.Ш. ХУБИТУЕВ, А.Д. ТАПХАЕВ; В.И.ПИНТАЕВ (хэблээлэй директор).</p>	<p>Маанай адрес: 670000, Улаан-Үдэ, Кисландаришвилины үйцэ, 23. "Буряад үнэн" газетын редакция.</p>	<p>Газетэ хэблээлэй 1 хуулаһан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэлэг 3.350 (хамта 20.000). Хэблээлэй тушаагдаһан цаг 17.00.</p>	<p>"Республиканска типографи" гэхэн АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорийн телефон: 21-40-45. Б-0079-дэхи номертэй гэр бүрих илдэ абтанхай. Заказ № 8417.</p>
<p>Редакциин телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретариин - 21-50-52, секретариалдай - 21-50-52, таһагууд: экономикын болон политикын - 21-55-97 (даагшань), 21-63-86, соёлой, түүхын болон залуунуудай - 21-54-93 (даагшань), 21-57-63, 21-69-58, 21-60-21, мэдээлэй болон рекламн - 21-62-62, 21-67-81, хэблээлэй - 21-33-61, оператор-корректорнүүдэй - 21-61-35, фотокорреспондентнүүдэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76, корпусктын - 21-34-05.</p>			
<p>"Бурятия" хэблээлэй телефонууд: директор - 21-49-94, бухгалтери - 21-23-67, вахта - 21-60-91.</p>			

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нотагай нэрэнүүдэй бэшлэгыг хазгайруулан ушарта авторнуудынь харюусалгатай. Редакциин һанамжа, авторайхитай адли бэшлэ байжа магад.